

25301/2612

פרוטוקול מס' 6
מישיבת הוועדה המשותפת (חוקה, חוק ומשפט
ופנים ואיכות הסביבה) לענין שינוי הטיפול
במקרי אונס, שהתקיימה ביום ג', י' בטבת תשל"ח
(20.12.77) בשעה 12:30

נכחו:

חברי הוועדה: ש. אלוני - יו"ר
ה. זיידל
ח. אשל
י. יצחקי
מ. וירשובסקי
ש. שטרן-קטן

מנומנים:
ד"ר מ. אמיר - המכון לקרימינולוגיה
ד"ר . הורביץ - משרד העבודה והרווחה
תת-נציג ר. יעקבי - משרת ישראל
י. קרפ - משרד המשפטים
מ. פרידמן - נשים למען נשים
ג. ליוינגסטון - נשים למען נשים
נ. גילת - מרכזת ש"ל בצפון
ע. פישר - מרכזת ש"ל בת"א
ר. צחור - מרכזת ש"ל בדרום
י. פתיר - מנהל ש"ל במשרד העבודה
והרווחה

מזכירת הוועדה: ר. מלחי

רשמה: א. ברק

סדר היום:
1. דיווח נציגות נשים למען נשים על הטיפול בנאנסות
2. דיווח מרכזת ש"ל על מקרי אונס

היו"ר ש. אלון:

אני פותחת את הישיבה.

בפעם הקודמת שמענו את ד"ר אמיר

מהמכון לקרימינולוגיה. הוא לא סיים את דבריו, אבל לישיבה זו
הוזמנו מראש אנשים ונשמע אותם היום. נשמע את ד"ר אמיר שוב
בישיבה הבאה.

הייתי מבקשת את מרשה פרידמן
את חברתה, שתספרו לנו מה אתן עושות, מה מטרות פעולתכן ומה היקפה.
נקודה שמעניינת אותנו מבחינת הטווח הארוך או ההמלצות היא באיזו
מידה האכספרימנט שאתן עושות הוא דבר וולונטרי או שזה צריך להיות
בנוי ומאורגן לפי מרחבים לפעולה.

מ. פרידמן:

"נשים למען נשים" הוקם לפני
כחודש וחצי והנסיון שלנו מוגבל. אנו נותנות ייעוץ והגנה לנשים.
יש לנו מקלט לנשים מוכות וזה מה שנקרא
לטיפול באונס.

הגישה לאונס היא כאל פשע אליס
ולא כאל אקט ספונטני. לא אכנס לכל הנתונים שיש גם על הבעיות של
הנאנסת וגם על האנסים עצמם. אני מניחה שתשמעו על כך או ששמעתם
על כך מר"ר אמיר.

העמדה שלנו נובעת קודם כל מהגישה
שהאונס הוא מין פשע מוגן על ידי מדיניות המשטרה וגם על ידי חוק
הקיים. שנית, גם על ידי גישות חברתיות ונורמות של החברה, שכופות
על האשה הרגשה של אשמה ושל בושה שהיא דווקא קורבן אונס, במקום לכעוס
שזו היתה צריכה להיות התגובה הנורמלית.

הטיפול שלנו מבוסס על מישורים

שונים. יש לנו קו מלפון פתוח עשרים וארבע שעות. אשה יכולה להתקשר
אליו מיד לאחר מקרה האונס, או מבית החולים או מהמשטרה, או יום
לאחר מכן. תמיד יש מתנדבת פעילה שתשוחח איתה, תיפגש איתה אם היא רוצה,
תלווה אותה למשטרה או לבית החולים וכן הלאה. הכל לפי רצונה.
אם אין היא רוצה לגשת למשטרה ואינה רוצה להגיש תלונה לא נכריח אותה
לעשות זאת. תמיד נייעץ לה לעשות את זה למען נשים אחרות, אבל אם יש
לה בקשה, היא מקבלת ממתנו את כל מה שהיא צריכה לתת לה.
נזמין אותה או נשב איתה לשיחה כדי לעזור לה להוציא את החוריה הזו
כמה שאפשר יותר עם כמה שיותר פרטים. ניתן לה להבין שמה שקרה לה
מתאים לדפוס של פשע מסויים, שזה לא מיוחד לה. ניתן לה את ההרגשה
שהיא לא אשמה בכלל, ובעצם בכך נעזור לה להתחיל לכעוס. אנו יודעים
שרגש אשמה הוא כעס מופנם. צריך להוציא את זה החוצה.

אנו יודעים שרוב הנשים שמטריבות

ללכת למשטרה, מטריבות אפילו ללכת לבית החולים לטיפול רפואי, משום
שהן כבר יודעות מראש שהרעה הרווחת בחברה היא שהיחס אליהן במשטרה
ובבית החולים הוא לא העדין והרגיש ביותר למצבן, ולפעמים הוא די גס.
נשים מתארות את הנסיון לאחר האונס כתחנת המשטרה ובניית המשפט כאונס
שני. אני חושבת שהן מתארות זאת כך די בצדק.

אנו מקיימים גם קבוצות דיון

בשביל נשים שהן בעיקר קורבנות אונס, אבל לא רק קורבנות אונס.
כל אשה שרוצה להצטרף לקבוצה זו יכולה. המטרה היא לאפשר לאותן קורבנות
אונס במיוחד להשוות את הנסיון שלהן ולראות שהיא לא מקרה מיוחד.

אנו מקיימים גם קורסים להגנה

עצמית בשביל נשים שהן קורבנות אונס ובשביל כל אשה שרוצה למנוע
שיום אחד תהיה היא עצמה קורבן אונס. יש לנו הדושים שכל אשה
יכולה ללמוד איך להגן על עצמה נגד כל חוקה, במיוחד עם הקורס המוקדש לזה.

20.12.77

הודות לקורס יודעת האשה מספיק פעילויות גופניות בשביל להשתחרר מהאנס האפשרי. כאשר אשה יודעת להגן על עצמה, היא מסתובבת ברחוב עם בטחון שרואים אותו.

היו"ר ש. אלונגי:

אתם מדריכים אותן מתי לא להתנגד בכוח, כאשר יש סכנה לחיים?

מ. פרידמן:

אם היא יודעת להתנגד, למה שלא תתנגד בכוח? אני עברתי את הקורס. כאשר אני מסתובבת בחצות ברחוב לבד, אני לא מפחדת ולא פוגעים בי. לא על בסיס מחקרי ראיון שאם יש נשים שהן קורבנות אפשריים או יש נסיון אונס לגביהן, יש אחרות שלהן זה לא קורה. אני מסכימה שלכל אישה יש סיבה טובה לפחד. אני סבורה אבל שאם אשה יודעת להגן על עצמה, היא תתנגד. הסכנה היא הרבה יותר גדולה לפעמים כשהיא לא יודעת להתנגד והיא רק תזמין אלימות יותר גדולה מצד התוקף.

יש לנו עובדים בהתנדבות שמוכנים להוציא ששים עד מאה לירות כדי לעשות את הבריקה הרפואית ולתת את התעודה הרפואית, כך שאשה לא צריכה לפנות לבית חולים ולשבת בחדר המיון כמה שעות. היא לא נחשבת למקרה חמור בבית-החולים ולכן היא יכולה לחכות עד שגורמים את כל החולים. בדרך כלל היא יושבת שם לבד, ואפילו אם יש מישהו מאתנו שמלווה אותה, זה לא מקל עליה. אז אנו מפנים אותה לרופא פרטי בלילה וזה עולה לה מאה לירות, כאשר בבית-החולים עולה אותה בריקה ששים לירות. אנו יכולים לעזור לה גם במימון הזה. זו הפעילות שלנו.

אנו סבורים שמוכרחות להיות תחנות מסוג זה בכל הארץ. אינני חושבת שהדרך הטובה לעשות את זה היא שהתחנות הללו תהיינה מופעלות על ידי גורמים ממסלתיים ועירוניים, אלא שהמימון ודאי מוכרח לבוא מגורם כלשהו. האנשים שעובדים בתוך התחנות הן נשים שיש להן רגישות משלהן כנשים לנושא האונס. ככל שיש יותר נשים שעברו בעצמן את החוויה הזו ועובדות בתחנה הזו, כך הטיפול בנאנסת טוב יותר.

אני חושבת שהגישה מוכרחה להיות פוליטית. לא במובן של מפלגות אלא במובן זה שאונס הוא אחד האמצעים הדיסטרוביים שהשתמשו בו גברים כדי לשלוט על נשים. המצב הוא שאסור לאשה להיות לבד בחוץ אחרי שעה עשר או אחת-עשרה בלילה. אסור לאשה להסתובב לבד במשך היום. אסור לאשה להיכנס לקפה או לסעודה לבד כי היא כבר מזמינה אנס פוטנציאלי שיילך אחריה. היא מעמידה את עצמה כקורבן אפשרי במקום שהיא לבד. מה זאת אומרת? שקודם כל מוכרחות הנשים לפחד מגברים, מוכרחות להתחיל ללמוד שאבר המין של הגבר יכול להיות כלי נשק, ומכאן שהאשה זקוקה להגנה על ידי גבר אחר. זה מגביל את החופש שלה, את חופש התנועה שלה.

אינני חושבת שאשה יכולה באמת לעבור את הטראומה של האונס אלא אם היא מבינה מה זה, מה פתאום משהו סתם בחר אותה דווקא. היא צריכה לדעת זה לא אותה דווקא אלא בגלל שהיא אשה. אחרת היא לא יכולה להבין את הטראומה. אם היא לא כועסת היא לא יכולה להתגבר על הטראומה הזו, כי כל המחשבות הן בצורת אשמה.

היו"ר ש. אלונגי:

בתקופה שאתם פעילים היו לכם מקרים כאלה?

מ. פרידמן:

כן. לפחות מקרה אחד לשבוע של נשים נאנסות. אבל לא כולן פנו אלינו מיד לאחר האונס. אלה שבאו סרבו ללכת למשטרה. לא רצינו בגע זה ללחוץ עליהן יותר מדי.

20.12.77

מ. פרידמן

ביקשנו ממשרת חיפה וגם מהמטה הארצי להרשות לנציגה שלנו להיות נוכחת עם קורבן האונס בכל התהליכים המשפטיים. קיבלנו אישור חוץ מהחקירה של הנאנסת. הובטח לנו שהבקשה עדיין עומדת בבקשה והתשובה איננה סופית.

אנו עיכבנו קצת את התשובה.

הינר ש. אלנאי:

מ. פרידמן: בינתיים החוקרים הם בדרך כלל גברים ולא נשים. לחוקרים הגברים קשה מאוד לתפוס מספיק מרחק ורגישות לבעיה של הנאנסת, כדי לא לשאול אותה שאלות או להעיר הערות שאינן להן מקום כמו: האם נהנית וכו'. אנו יודעים מחקרים שנעשים בחו"ל שיוצא שאחוז או שני אחוז מתלוננות על האונס.

ההנחה של החוקר מראש היא שהאשה מסקרת, כמו שאם היא באה לדווח על גניבה, או ההנחה מראש היא שהיא לא מסקרת, ואז החקירה מתנהלת בצורה אחרת.

חשבנו שיש צורך עד שיחול שינוי מהותי בגישה של החברה לאונס, שתהיה מערכת שמלווה את קורבן האונס אפילו בזמן החקירה. לא לכוון ולא לענות במקום הנאנסת, אלא כדי להבטיח שהיא לא תסבול הערות גסות או הערות שאינן במקום.

שנית, ביקשנו מהמשרה שיעבירו אלינו באופן אוטומטי לכל אשה שמתלוננת על אונס בתחנת המשטרה בחיפה, את מספר הטלפון שלנו, להודיע שאנו קיימים. עד היום לא נענתה המשטרה לכן. גם לא מחדרי המיון של בתי החולים היתה אלינו פניה. אינני מאמינה שלא היה אף מקרה אונס במשך חמישה שבועות. כך שאני מאוד חוששת שמה שהובטח לנו לא נעשה. אפשר היה לתת לאותה אשה את הכרוז שפרסמנו, אפשר היה לתלות זאת על הקיר בתחנה, אפשר היה לומר שיש תחנת לטיפול במשכרי אונס. לא יותר מזה.

לא היה לנו שום ויכוח עם משרת חיפה בנושא זה. אבל מאחר ובמשך חודש וחצי לא היתה פניה אחת שהגיעה אלינו דרך המשטרה, אני קצת חשדנית בנושא זה. בהשוואה לכל הנושאים האחרים שאנו מטפלים בהם, שלפחות כשבועיים וחמישה אחוז מהפניות באות מלשכות הסעד או מגורמים ציבוריים אחרים, שמפנים אלינו באופן אוטומטי, לכן אני חושבת שכאן הבעייתיות היא בגישה לנושא האונס.

מ. אלנגסטון: מהנסיון שיש לנו שיפול בנשים מוכות או שבאו להתלונן ולקבל ייעוץ אצלנו, גילינו שאונס בין בעל ואשה נפוץ מאוד, יותר מאשר חשבנו. בתחום של כפיה מינית זה לא נחשב לאונס. באנגליה המצב שונה. אצלנו פעולה מינית בכוח היא חוקית לחלוטין. מצב זה לא רק שהוא בלתי מוצדק בפני עצמו, אלא אני חושבת שיש לו השלכות חשובות ביותר.

בצד הגישה הסלחנית של החברה לאונס יש נטייה להאשים את האשה, את קורבן האונס. יש לי דוגמא: ילדה בת 15 הלכה למשטרה להתלונן על כך שאנסה אותה קבוצה של 5 נערים. המשטרה לא הסכימה לפתוח תיק. הם הסבירו שהנערה הזו היתה נערה מופקרת. מה פירוש הדבר? מאחר והיא היתה שייכת לפחות פעם אחת לגבר אחר, לאחר מהחמישה שאנסו אותה, היא מופקרת. מאחר והיא היתה שייכת פעם לגבר אחר, היא הפכה מינית המשטרה להיות רכוש של כל הגברים. אם החוק מרשה לגבר להתייחס לאשתו כאילו היא רכוש הפרטי, מדוע אישה שאיננה שייכת לגבר מסויים לא תהיה נחשבת לרכוש של כל הגברים כוללם?

בעקבות שיחותינו עם נשים נשואות שמוכרחות להענות לורישות המיניות של בעליהן, הבנו שסיבה חשובה היא רצונו של הבעל להוכיח זכותו הבלעדית על האישה. היא אשתו והיית לה ציית לו אם חרצה או לא חרצה.

ג'. ליונינגסטון:

נשים אף סיפרו לנו איך בעליהן
כפר עליהן לקיים יחסי מין בעקבות מריבה בה הבעל כבר פגע באשתו
גופנית ונפשית. המסקנה היא שכפיה זו באה למטרת השפלתה של האשה.
איך אפשר לדרוש לפי החוק שאדם אחר ייכנע להשפלה על ידי אדם אחר?
אם זה לא נקרא אונס ונחשב למעשה חוקי, בזה ניתנת גושפנקה לגבר
לחלל גופה של אשה.

היו"ר ש. אלונג:

נתקלתם במקרים של נשים נשואות
שבאו מוכות אחרי אונס על ידי הבעל?

או שזה מפי השמועה?

מ. פרידמן:

היו קרוב לחמישים נשים מסוג זה.
כמעט כל אחת התלוננה שהבעל אונס

אותה תוך שימוש בכוח.

ג'. ליונינגסטון:

אנו רוצים שאשה תוכל לסרב למגע מיני
אם לא תרצה בכך. אם כך ייקבע באופן
חוקי, יפסיקו הגברים לראות בנשים חפץ שיכולים לעשות בו ככל העולה על
רוחם.

אונס הוא סוג של אלימות. אני
מאמינה שתוך מספר שנים יתפלאו לשמוע שבימינו הורשה גבר לאונס את
אשתו, כפי שהיום אנו מתפלאים לשמוע שפעם היה כתוב בחוק שמותר לו
להכות את אשתו.

ש. שטרן-קסטן:

איננו זקוקים לנבואות.

היו"ר ש. אלונג:

היום אנו באים לשנות את החוק הפלילי.
אני מפנה את תשומת לבם של חברי
הוועדה שהמלצות של העובדים הסוציאליים נמצאות בתיקים.

מרשה נגע בנושא של הבריקה הרפואית
והתשלום לבית החולים. הבטחתי לוועדה להיפגש עם שר הבריאות ואכן
נפגשתי אותו והוא הודיע לי שיתן הוראה לחדרי המיון לקבל מיד ללא
תשלום אשה המתלוננת על אונס. המומחים של משרד הבריאות יישבו אתנו
לראות אם ההוראות שלהם עולות בקנה אחד עם מסקנותינו. אבל שר הבריאות
יתן הוראה לכל חדרי המיון לתת תעודה רפואית ללא תשלום, בלא צורך
לחכות בתור ומלא להחקר בשאלות שאינן רלבנטיות.

חשוב שיש עמוד כזו של שר הבריאות.
היות ודובר שנקבל הצעות לשאלונים ושאלות הדרכה לרופאים, זה ייבדק
על ידי הנציגות הרפואית של משרד הבריאות מבחינת האתיקה, מבחינת
המקצועיות. אבל זה דבר משני. לא יכולתי לוטר לשר מעבר למה שסוכם עקרונית,
מפני שבוועדה נצטרך לתת את הדעת כדי לקבוע המלצה למודל מסויים.
נשמע עכשיו את אנשי שי"ל -
שירות ייעוץ לאזרח.

י. פתיר:

אני מודה ליושבת-ראש שאיפשרת
לנו להביא את עמדתנו.

מה עושה שי"ל - שירות ייעוץ
לאזרח? השירות הוקם על ידי משרד הסעד. התחלנו לפעול ביוני 1974.
היום אנו מפעילים 59 תחנות בכל רחבי הארץ - סערים גדולות, בערים
קטנות ובשכונות. איננו פתוחים לאוכלוסיית נתמכי סעד. אנו
נותנים שירותים אוניברסליים לכל האוכלוסייה בכל הקשור למידע, ייעוץ
והכוונה במה שקשור לחובות, זכויות התמצאות במערכת הביורוקרטית.

י. פתיר

פיתחנו צוות של יועצים
שעומדים לרשות הקהל בכל הנושאים האפשריים. באים אלינו אזרחים
מכל שכבות האוכלוסיה, עם כל סוגי הבעיות. בצורה זו הגיעו אלינו
בעיות של אונס. ריכזנו והבאנו לכאן נציגות מהירום, מהמרכז ומהצפון.
ביקשנו להביא לכאן ממצאים על אונס, אונס משפחתי ועל הבעייתיות
בירום שמהווה תשתית למעשי אונס.

היות ונוסף לצוות המקצועי שלנו
אנו מפעילים מתנדבים, יזמנו בעבר פעולה צין הארגונים הוולונטריים,
ולאחר שנביא את הממצאים שלנו, אבקש להעלות יוזמה - שאפשר להסיל
אותה על וארגונים שמפעילים מתנדבים בקשר לאשה שנאנסה.

אבקש מנורית גילת למסור על

נסיונה ביחס למקרי אונס בצפון.

ג. גילת:

כיצד מגיע אלינו הסיפור על מקרה
אונס? בתחנה אצלנו בחיפה זה לא

בא כתלונה ישירה על אונס. התלונה העיקרית היא על מעשים מגונים.
בשבוע שעבר פנתה אשה מהאזור שבטיפול התחנה שלנו ואמרה שהיא רוצה
לעבור מגורים. כאשר שאלתי אותה מה הבעיות שמציקות לה סיפרה שבתה
בת שבע עברה מעשה מגונה חודש לפני כן. את זה היא סיפרה בדרך אגב.
היא סיפרה שהיא מאוד נהנתה מהטיפול המשטרי. בא יועץ פסיכולוגי
של המשטרה. הצעירה מסרבת לשתף פעולה. היא מפחדת שבשכונה יידעו.
האם תומכת בה לשכוח את העניין ולא לדבר על זה.

בחיפה אין עדיין שירות ער"ן.

לכן קיבלנו פניות טלפוניות אנונימיות. צלצלה אשה על מעשה אונס
ושאלה איפה היא יכולה להיבדק שמא נרמקה במחלת מין. רוב התלונות
שמגיעות אלינו לא מגיעות באופן ישיר. במשך שנה וחצי הגיעו
לידיעתי עשרה מקרי אונס והם לא דווחו למשטרה, פרט למקרה של הילדה.
הנשים טוענות שסרבו לפנות למשטרה כי חוששות שזה יכתיס את שמן.
ההסבר שלי שאם קרה מעשה מגונה פעם אחת זה יקרה שוב ולכן צריך
לדווח על כך, זה לא משנה. צריך לאתר את הפשעים האלה. האנשים האלה
מסתובבים עקב זאת חופשיים.

סיפרה אשה אחת על מחלק גאז

שנא הכיתה וניסה לבצע מקרה אונס.

לצערי הרב יש יותר מדי מקרים

שלא מדווחים. המקרים האלה מובאים לידיעתי רק כפרט פיקנטי בנושא אחר.
הנשים לא מעוניינות להעלות את זה, מפחדות מההתייחסות של המשטרה
והחברה. הן מעדיפות להגיד שזה לא קרה, אל תרשמי את זה.

ע. פישל:

אני עובדת בשי"ל בתל-אביב.

אני רוצה להתייחס לבעיות של

אונס משפחתי. מתוך 13 מקרים, רק במקרה אחד ניגשו לדווח למשטרה.
גם אז לא כל כך הועיל, אם כן המשטרה היתה בסדר. הבעיה היתה שהנערה
היתה מוכרת כמפגרת פיגור קל. האבא אדם מאוד מוכר ויושב-ראש ועד
עובדים באיזה מקום. השוטר אמר שאם זה יהיה מלה שלו כנגד מלה של
הנערה המפגרת - שאמר שהיכה אותה ושללא ניסה לאנוס אותה, והאם טוענת
שכן ניסה - יאמינו לאב. זה המקרה שניגשו למשטרה. בשאר המקרים
לא התלוננו במשטרה, אלא סיפרו את הסיפור על האונס או הנסיון לאונס
עם בקשה להרחיק את הבת מן הבית. אם הבת היתה לפני גיוס, ביקשו שלא
תבוא הביתה לחופשה ושתשרת רחוק. במקרים הללו מדובר באב טבעי.

באחד המקרים האלה הצלחנו

להסדיר שהבת תורחק מהבית. שלושה חודשים לאחר מכן האב נאסר על
מעשה מגונה בילד אחר, והוא נשלח לשלושה-ארבעה חודשים לבית הסוהר.

באופן כללי ניתן לומר שהפונים אלינו אינם רוצים להתלונן במשטרה. הם רוצים פתרון שלא יהיה פתרון לאונס אלא להרחקת הבת מהבית.

היו שני מקרים של אונס בין אח לאחות ומקרה אחד בין דוד לבת אח.

התחנה שלנו מטפלת באזור רח' פרישמן ובשכונת התקווה. החלוקה היא 40 - 60 אחוז התקווה ופרישמן. אלה המקרים שהגיעו אלי. זו בעיה מאוד חמורה, גם במערכת היחסים שנוצרת במשפחה.
הינ'ר ש. אלונבי:

מי היוזם לבוא אלייך?

בדרך כלל האם. בשני מקרים נאה הבת.

ע. פישר:

באיזה גילים הבנות הללו?

ש. שטרן-קטן:

בין 15 ל-19. 60%-70 בין 15 ל-17.

ע. פישר:

ר. צחור:
כאשר אני קוראת בעתונים מאמרים על הדרום יש לי הרושם שהדרום לא שייך לישראל. אני משוטטת בדרום או כמצפה לטרמפים או כנותנת טרמפים. המקרים שהיו מייצגים מציאות שלא מודעים אליה.

חברת-הכנמת אורה נמיר הגישה שאילתה לשר הבטחון אם החיילות מקבלות הדרכה בנושא התעבורה.

יש מקומות בדרום שאוטובוס איננו מגיע אליהם. למשל ברוש, תדהר. יש בחזרות מהשירות הלאומי שפוחדות לרדף מהאוטובוס מתל-אביב לסער כדי לא לרדת לכביש. מהכביש עד עלומים המרחק 3 קילומטר. אם אנם יש לו קצת ציפיה מינימלית הוא יכול לעשות זאת כאוות נפשו. אותה בחורה שנרצחה ליד מעגן מיכאל, המרחק שצריכה הייתה לעבור מהכביש לקיבוץ הוא 2 קילומטר.

נפגשתי עם כל האינסטנציות המשטרתיות באזור מה אנו צריכים לעשות בעניין זה. הדברים שזיעזעו אותי בשטח הם שדבר ראשון אמרו לי אנשי המשטרה שהם לא יכולים לסטור דברים לאדם שלא שייך, אלא בהסכמת הדובר הארצי. אבל כאשר התעוררה שיחה בינינו, מיד הועלו הדוגמאות של סיוע לאונס: כמה מקרי סחיטה היו, כמה שקרים וכו'.

דברים אלה מחזקים את מה שהועלה כאן. מה עם שבמקומות נידחים בתחנת המשטרה אותו עובר סוציאלי ואותה פונקציה שצריכה לסייע לנשים - אלה לא נמצאים שם. מדובר בתושבים רבים שסובלים מתופעות שקיימות באזורים אלה. אז אומר לי מי שיש לו מגע באזור זה: אנו שזור מיעוטים, עזה מחד וברורים מאידך. אנשים רואים את זה מראש כדבר מובן מאליה. אבל מה ביחס לתחבורה הכלית סבירה? וסובלים מכך הסטודנטים בבאר-שבע, החיילות המורות והבנות מהשירות הלאומי. איזו ברירה יש לבחורה כזו? היא חייבת להגיע למקום.

אני רואה את עצמנו כגורם מאתר. במשך השנה האחרונה הגיעו אלינו למעלה מעשרים פניות, שלא הגיעו כלל למשטרה. בדקתי במשטרה.

לאן הגיעו הפניות?

ש. שטרן-קטן:

ג. צהור:

ש"ל הוא גורם מתווך. אם זה גורם של נערה במצוקה, אנו מפנים אותה. הפניות מגיעות אל המרכזות שלנו שיושבות בתחנות בקריית-מלאכי, אשקלון, אשדוד וכו'.

היום אנו מקימים בישובים הקטנים תחנת נפישות. תופעה נפוצה שאנו נתקלים בה היא שבאים בנושא של דיור ואז עולה הבעיה העיקרית, שלא רוצים כל כך לדבר אליה כי לא יודעים אם אנו מספיק מהימנים. כאשר אנו שומעים על כך, אנו משתדלים שזה יגיע למחלקות המתאימות: אם זה משטרה, אם זה גורם שמטפל בנערה במצוקה וכו'.

יש לנו קשר עם ארגוני מתנדבים אחרים. אנו יודעים שהתופעה הזו קיימת. ידוע בשני מקומות ששם בנושא הרגיש הזה של אונס, למרכזות ש"ל יש גישה מיוחדת, ולכן נוהגים לפנות אליה במקרה אונס.

גורם בולט אחר הוא שיש אוכלוסיה שבאופן נורמטיבי עניין תאלימות והשכרות הוא הרבה יותר נפוץ מאשר במקום אחר. אם יש שכרות אז אחד הדברים הנלווים זה האונס המשפחתי. זה נאמר בשטח. האונס לווריאציות השונות מגיע אלינו. יש כאלה שבאים באופן מפורש. יש מקום מסויים שאנו יודעים ששם יש מקרים שזה לא דבר חדש. במשפחה אחת זו בת שלישית. במשפחה אחת זה ניצנים ראשונים שהאינפורמציה מגיעה אלינו. כאשר אחת בודק בעין בלתי מקצועית, זה הרבה יותר נפוץ מכחינת אחוזים, מבחינת ההסתברות.

אני מקווה שהגורמים המתאימים נותנים את דעתם לנושא זה. בצורת ישוב מסויימת, עם אוכלוסיה מסויימת, דברים שבנורמות שלנו אינם גופלים בדמיון - בתחום תאלימות המשפחתי, בתחום האונס כנלווה לשכרות - שם הם נפוצים מאוד.

הי"ר ש. אלונבי:

בנוסף לאינפורמציה המעניינת שהוספתם לנו, האם יש לכם הצעות

מסוכמות?

י. פתיר:

הבאנו חומר על ש"ל כדי שחברי הכנסת יכירו את פעולתנו.

בנוסף לכך יש לנו כמה הצעות. אני מבקש להעלות הצעה לא כתובה המתייחסת לקיומם של ארגונים כמונו שיש להם תחנות שבהן יושבים לרוב נשים או אנשי מקצוע שאינם רק עובדים סוציאליים, כמו נעם"ת, ויצ"ר, במקומות שאין בתחנת המשטרה אשה, עובדת סוציאלית או פסיכולוג - בדקנו עם הארגונים הוולונטריים את האפשרות שיפרסמו שאשה שנאנסה שאינה רוצה לפנות למשטרה יכולה לבוא לתחנות האלה כדי לקבל מתנדבת אשה שתלווה אותה בכל התהליך.

אשמח מאוד אם תקבלו הצעה זו.

אני אומר את זה לאחר שבדקתי את הנושא עם נציגי הארגונים האחרים.

הי"ר ש. אלונבי:

נשמע כמה הערות של ר"ה הורביץ.

ר"ה הורביץ:

אינני רוצה למסור אינפורמציה נוספת בשלב זה, אלא לבקש מכם לשקול עוד מודל לעזרה בכיוון מתן שירותים לקורבנות אונס. ראיתי את המודל הרפואי בבתי החולים, ראיתי את ההצעה של העובדים הסוציאליים שלכאורה נראית לי מאוד, אבל חולשתה שהיום מספר מקרי האונס המדווחים בארץ הוא נמוך, וקשה מאוד לקיים מערכת מסועפת בכל הארץ למטרה זו בלבד. אני רואה גם את הקושי להוציא עובדים סוציאליים מקצועיים בשעת הצורך

מתפקידם הרגיל על מנת שיתנדבו למשימה זו. למשל, באה בחורה ומתלוננת על אונס בתחנת משטרה בצפת בשמונה בוקר. יצטרכו אדם שילווה אותה מספר שעות עד אחר-צהריים. באותו זמן הוא לא ימלא את מקומו.

הצעתי למשטרה, על סמך נסיון בבעיות שונות, שיוקם לפחות במרכזים עירוניים מוקד לשירותים סוציאליים משטרתיים שיענה למצבי משבר שהאזרח פונה למשטרה בראש וראשונה, וההתערבות של עובד סוציאלי היא נחוצה. ההצעה הזו נובעת מבעיות רבות מאוד שבהן אנו נתקלים. אציין כמה מהן. הוועדה שעסקה בנושא הזנות הציעה שיהיה מוקד לרשות המשטרה לטפל בבעיות של נערות משוטטות במשך עשרים וארבע שעות ביממה, על מנת שאם המשטרה תיקלל בנערה משוטטת באחת עשרה בלילה, שיהיה מישהו שיטפל בבעייתה.

קורבנות מעשה אונס זה סוג שני. סוג שלישי זה בעיות של נסיונות התאבדות ומצבי משבר נפשיים, שלעתים קרובות פננים בהם בראש וראשונה אל המשטרה: סכסוכי שכנים, סכסוכי משפחה וכאן אני כולל נשים מוכות וגם ילדים. וסוג רביעי לטיפול במסגרת זו הוא קורבנות של מעשים פליליים, לאו דווקא אונס. יש מקרים שקשישים מותקפים והמשטרה מחפשת את העברייין. אני יודע על מקרה אחד או שניים, אבל אף אחד לא דואג לזקן שנשאר לבד בריחתו.

המסאפיל בשבילי לעניין הזה הוא שאנו מקיימים לא מערכת נפרדת לכל סוג של בעיה, אלא אנו מקיימים מערכת מאוחדת ואז ניתן מבחינת עיבוי למערכת לדאוג לניצול הרבה יותר חסכוני של משאבים. אם אני מדבר על משרד העבודה והרווחה, לא נוכל לקיים בכל מקום תורנויות שתהיינה אפקטיביות לנערות במצוקה לעשרים וארבע שעות ביממה.

דבר שני, חשוב שהעובר הסוציאלי לא יהיה כרוך שמזעיקים מהבית אלא שישב במשטרה.

היו"ר ש. אלונאי:
בנושאים שאתה אומר עובדים גם העובדים הסוציאליים וגם ש"ל. שני הגורמים האלה מטפלים בכל המערכת. לכן בריון אחר-כך נתייחס איך זה משתלב. כמה תחנות ש"ל יש בארץ?

י. פתיר:
59 תחנות. יש היום 29 ישובים בהם 59 תחנות. בחודש הקרוב מוסיפים תחנה בשני ישובים, וכל תחנה כזו תשרת עשר מועצות אזוריות. עד מארס 2978 נשרת 41 ישובים בכל החלקים של הארץ מקרית-שמונה עד ערד כולל המגזר הערבי.

נ. גילת:
אנו מציעים לבטל את הנוהג לחסס בחיי הנשים. עד אז יש לנהל משפטי אונס בדלתיים סגורות. לבטל את הנוהג של עדות מסייעת כי הרבה מקרי אונס מתרחשים בבית בלי עדות.

אנו מבקשים להעמיד לרשות האשה הגנה משפטית נוסף לתובע מטעם המדינה, כלומר, שהגנה זו תסומן על ידי המדינה. אנו מבקשים להקים מערכת טיפולית שתלווה את האשה מרגע שהגישה את התלונה עד יום המשפט. מערכת זו תענגן בחוק ותכלול שירותים מקצועיים ואחרים וגם מתנדבים כמו ש"ל ואחרים.

אנו מציעים במערכת הטיפולית הזו שיהיו פסיכולוגים, אנשים שלא תישלחנה אליהם קורבנות האונס, אלא שיהיו צמודים לנשים שאנסו.

היו"ר ש. אלונאי:
מרשה פרידמל, הבית שהקמתם נמצא

בקשר עם המחלקה הסוציאלית ועם שי"ל? אולי תתייחס לי קשר עם גורמים אחרים?

מ. פרידמן:

פרסמנו על קיומנו בכל הגורמים האחרים. בינתיים מתחילים להפנות אלינו מקרים מכל רחבי הארץ, מאחר שאין מקום אחר שמטפל באותו נושא.

אנו מקבלים פניות מירושלים ומתל-אביב, מלשכות מקומיות מאילת ועד הצפון הרחוק. לפיכך אנו רואות צורך שיוקמו תחנות דומות בכל רחבי הארץ.

ג. גילת:

אני הפניתי לתחנה של מרשה ארבע נשים.

היו"ר ש. אלנוני:

מה כושר הקליטה שלכם היום? להיות אצלכם כמה ימים?

מ. פרידמן:

אפשר להיות אצלנו כמה חודשים. היו אצלנו שמונה משפחות.

אך לא מדובר על אונס אלא על נשים מוכות. כרגע יש ארבע נשים ו-12 ילדים. לא נסגור את הדלת בפני אף אשה ונמצא מקום אפילו אם יהיו על הרצפה.

ח. אשל:

רציתי לשאול את החברה מהנגב: האם לדעתך מבחינה מעשית

אם היו מחיילים את האוטובוסים להופיע לפחות פעמיים ביום בישובים עד פתח הישוב, זה היה מוריד את הסיכון בצורה יעילה, או שצריך שכל נסיעה תעבור בישוב? אינני בטוחה שפעמיים ביום זה פותר ושעשר פעמים זה מעשי. הייתי רוצה לדעת מהו הפתרון. יש גם בעיות של תאורה אל הישובים. אני יודעת על מקרים לא בדרום, ממרכז הארץ, שזה קורה. איך פותרים את זה? איך אתה מציעה לפתור את הבעיה?

ר. צחור:

לגבי ישובים שאוטובוס לא נכנס אליהם כלל, פעמיים זה מקל.

ש. שרון-קטן:

את יכולה לציין דוגמא של ישובים?

ר. צחור:

עלומים. זה קיבוץ דתי. לא נכנס לשם אוטובוס כלל. לפחות שתי

סטודנטיות נאבקות בבעיה. ברוחמה ודורות יש מעט מאוד אוטובוסים. אינני מדברת על הקיבוצים אלא בעיקר על המושבים שלשם באות הסדרות חילות ומשרות בשירות לאומי. בל האזור של ברוש, תזהר ותאשר הבעיה אקוטית.

י. קרפ:

איך אתם נערכים לצורך של פניות ספונטניות של אנשים, בעיקר מאותם

ישובים שאין בהם תחנות, שצריך לגייס לתחנות בישובים או אם אתם עובדים לפי שעות עבודה? יכול להיות שפעמים הנסיה הראשונה היא להתקשר עם מישהו וככל שעובר הזמן לא עושים כלום.

ג. גילת:

הרבה מצלצלים אלינו לאחר שאנו מופיעים בקו פתוח בגלל זה ל.

יום יומיים לאחר מכן אנו מוצפים במחוז הצפון. בטביבת חיפה אין הרבה תחנות. אני חושבת שלהרבה אנשים הקשר הטלפוני מקל. אני חושבת שכאשר עבר זמן האנשים זקוקים לתמיכה.

אבל הקשר הזה לא פתוח כל הזמן?

י. קרפ:

י. פתיר:
מנסיוננו באנו לעמיד את הכלים שלנו למה שיש לעשות. אנו לא היחידים. הצענו את השירותים של המקומות והאנשים שיש לנו. ישנה העצה של ד"ר הורביץ של מוקד. אנו הולכים להפעיל תחנה ניידת שתבקר בחמישים ישובים.

באיזו תכיפות?

י. קרפ:

י. פתיר:
אנו חושבים על פעם בשבוע בכל מועצה אזורית. זאת ההתחלה. לאחר מכן נראה אם צריך יותר.

האם אפשר לפנות ספונסרית או שאדם צריך להחזיק עצמו עד שתבוא

י. קרפ:

תחנה ניידת, או לחכות לשעת הצורך?

י. צחור:
מהקלה יש קשר. אם יש משהו דחוף, יש קשר. אנו יוצרים קשר יעם אנשים במקום שמאפשרים פניה לוחצת. עד כה כאשר לא הייתה תחנה ניידת, התחנה הייתה פתוחה כל יום, אבל לא עשרים וארבע שעות.

אתם קולטים פניות ומכוונים אבל לא מספלים. מה פירוש

ש. שטרן-קסטן:

ההכוונה והיעוץ?

י. פתיר:
ויברנו על נושא אחד, מה שאנו עושים במקרה של פניות על מקרי אונס. אנו חושבים שהדבר החשוב זה ללוות לפני הגורמים המקצועיים. אבל לשי"ל פונים בכל העניינים ואנו רואים את עצמנו כמייצג וכמלווה את האזרח בבעיות עד הסוף. הוא זקוק לעזרה מכתובת מכתב עד לייצוג בפני אינסטנציות שלא כל כך מאירות לו פנים. אבל בנושא האונס אין בכוונתנו להחליף את הגורמים המקצועיים. הבעיה קיימת אבל נשים אינן באות להתלונן במשטרה. כאשר עולה אצלנו המקרה הוא עולה בדרך אגב.

האם יש למישהו מכם איזשהי הוראה או עצה לבחורה שהולכת להיות

י. יצחקי:

מותקפת כיצד להתנהג לפני שמתקפת, כי האנס לא בא בבת אחת ומתנפל עליה. יש תהליך מוקדם לפני שהוא אונס אותה. האם יש לכם איזשהו רעיון של הסברה? כי אחד הדברים החשובים פה זה ענין ההסברה. אני חושב שאם צועקים א מגרשים זה מעורר את התוקפנות.

אני חושבת ששאלה זו נובעת

מ. פרידמן:

מהגישה שהקורבן יכולה להיות באיזושהי התנהגות למנוע את האונס. אינני חושבת שיש עצות לנשים איך לנהוג באונס. אפשר לא לצאת מהבית ואז לא יהיה אונס. אבל אנו יודעים שאחוז גדול ממקרי האונס מתרחשים בבית. יש קורסים להגנה עצמית. אני חושבת שכאשר בחורה בת 18 מתגייסת לצבא, זה יהיה הפתרון. פרט לקורס מיוחד לנשים איך להגן על עצמן בפני אנסים, אינני רואה פתרון.

במקומות נירחים לא יעזור שום כוח.

י. יצחקי:

אחרי קורס כזה כל אשה יכולה להגן על עצמה ולא משנה מי האנס.

מ. פרידמן:

ג. גילת:

אני רוצה לחזק מה שאמרה מרשה.
אם נגיד לאשה שצריך לפחד מכל

גבר, אז כל הגישה תהיה משונה.

מזכירת הוועדה ר. מלחי:

ציינתם שבחלק גדול מהמקרים
הנשים מעדיפות לא להתלונן.
כאשר אתם מקבלים אינפורמציה שיכולה להקל על המשטרה לתפוס את הפושע,
האם אתם מוסרים אותה בלי למסור את האשה?

ר. צחנר:

דבר ראשון שביקשתי זה איש קשר
שאוכל להיות איתו בקשר במשטרה.
נעניתי על ידי איש בעל דרגה מכובדת. אם האשה אינה רוצה להחשף,
מכבדים את זה ומוסרים את האינפורמציה הדרושה.

ש. שטרן-סטן:

השאלה היא האם המשטרה עושה משהו.

ח. אשל:

שמענו שזה סייע.

מ. פרידמן:

הנסיון שלנו היה הפוך, ביקשנו
סיוע מהמשטרה ולא קיבלנו אותו.

ר. צחנר:

אותו איש קשר במשטרה אמר שבשכונה
מסוימת יש מעקב ונתן לנו נתונים.
מסתובבים בשטח אשמים. אותם אשמים
מסויימים. ולתחנת ש"ל הגיעה קריאה
היו אנשי משטרה. יש מודעות לעניין.

ד"ר מ. אמיר:

מרשה, האם אתן מעסיקות אנשים
מקצועיים כשירים לטיפול?
נניח שאת מעסיקה נשים שנאנסו. החומר שהצטבר מקנדה ומארצות-הברית
מראה ששנים שנאנסו אינן מסוגלות לטפל באחרות. אם אתם לא מעסיקות
מקצוענים, האם אתם נותנים טרוח זמן שהאשה שנאנסה עברה שיקום נפשי
ואז היא מסוגלת לטפל? או שמי שנאנסה מיד מטפלת?

מ. פרידמן:

אנו עושות העבודה. עובדות אתנו
פסיכולוגיות. אנו רואים שמבחינה
פסיכולוגית יש פה משבר שאין ביכולתנו לטפל בו ואז אנו מיד מנקשות
עזרה. אבל הגישה שלנו היא שכל אשה שאיכפת לה מאור, נושא האונס
או שעברה בעצמה את החוויה ועברה שיקום - רק אשה כזו יכולה להתייחס
למרכיבים של הבעיה של הנאנסת. אני חושבת שכל אחת מאתנו עברה אותם
תהליכים שכל מקצוען היה יכול לעבור אותם, בנוסף לזה שיש לנו גישה
מאוד מיוחדת של סימפטום.

ד"ר מ. אמיר:

יש הרבה אנשים שיש להם מ.א.
והם בורים בנושא של משבר אונס.

מ. פרידמן:

אין אחת מאתנו שלא התעמקה בנושא.

ד"ר מ. אמיר:

לעתים קרובות במקרי משבר רק
אנשים שמסוגלים לטפל במקרים אלה

יכולים להוציא אנשים ממצבים כאלה.

הינ'ר ש. אלונזי:

מרשה, אינך מתנגדת לאנשי מקצוע?

מ. פרידמן:

בשלב זה אין לנו אנשי מקצוע.
אינני חושבת אבל שלחת מישהו
השתלמות או קורסים במעורבות במשבר, יפתור את הבעיה. אני חושבת שהטיפול
חייב להיות בידי אשה. אני לא הייתי מסוגלת לטפל באנס אם היו צריכים

לשקם אתו. מנסיוני האישי אני יודע שכאשר התחלתי להכין את עצמי לנושא ידעתי שזה יהיה קשה כי הרגשתי כמה קשה לי לקרוא את החומר. אני חושבת שמי שלא עבר את הנסיון הרגשי לא יכול להבין את זה.

ג. צחור:
כתוצאה מהפעילות בשי"ל
הקמנו בדרום שירות ער"ן
שמתחיל לפעול ב-1 בינואר. כך שהחל מתאריך זה אפשר יהיה לפנות עשרים וארבע שעות בצורה אנונימית.

היו"ר ש. אלוני:
אני מבקשת שתעבירו את הצעותיכם בכתב אלינו.

מרשה, יש לכם הצעות בכתב?

מ. פרידמן:
אני רוצה להעביר לחברי הוועדה את החומר שלנו בעניין האונס.

היו"ר ש. אלוני:
לפרק הראשון שאנו עוסקים בו, ערומות, יש לנו עוד ישיבה אחת של שמיעה, זה המשך הרצאתו של ד"ר אמיר. זה לא יכול להיות בשבוע הבאה. אנו יכולים לערוך הפסקה של שבוע ולהכין את כל החומר, ואז לאחר ההרצאה נשב לבד חברי הוועדה ונסכם.

ח. אשל:
אני מציעה שנגמור את הכל.

היו"ר ש. אלוני:
אם כך, בשבוע הבא לא נשב. לאחר שנשמע את ד"ר אמיר נשב יחד ונסכם את החלק הראשון. תודה לכל הנוכחים על האינפורמציה שמסרתם לנו. הישיבה נעולה.

הישיבה נועלה מעתה